

SCI-CONF.COM.UA

CURRENT TRENDS IN SCIENTIFIC RESEARCH DEVELOPMENT

**PROCEEDINGS OF VII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
FEBRUARY 13-15, 2025**

**BOSTON
2025**

CURRENT TRENDS IN SCIENTIFIC RESEARCH DEVELOPMENT

Proceedings of VII International Scientific and Practical Conference
Boston, USA
13-15 February 2025

Boston, USA

2025

UDC 001.1

The 7th International scientific and practical conference “Current trends in scientific research development” (February 13-15, 2025) BoScience Publisher, Boston, USA. 2025. 676 p.

ISBN 978-1-73981-122-8

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Current trends in scientific research development. Proceedings of the 7th International scientific and practical conference. BoScience Publisher. Boston, USA. 2025. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/vii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-current-trends-in-scientific-research-development-13-15-02-2025-boston-ssha-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: boston@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2025 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2025 BoScience Publisher ®

©2025 Authors of the articles

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ РОЛЕЙ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОК У ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В УКРАЇНУ

Шиделко Анна Володимирівна

к. соц. н., доцент,
доцент кафедри загальної та соціальної психології,
Навчально-науковий інститут управління, психології та безпеки,
Львівський державний університет внутрішніх справ

Романова Юлія Анатоліївна

студентка 3 курсу, спеціальності «Соціологія»
Український католицький університет
Факультет суспільних наук

Анотація. У статті аналізуються зміни гендерних ролей українських жінок під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Досліджено, як війна вплинула на традиційні соціальні ролі жінок, їх участь у волонтерських та бойових діях, а також зміни в сімейних та професійних відносинах. Використано методи соціологічного аналізу та інтерв'ю з жінками, які пережили військові дії. Результати свідчать про значні трансформації в соціальній ролі жінок, підвищення їх активності та зміни в суспільному сприйнятті жіночої ролі під час війни.

Ключові слова: гендерні ролі, українські жінки, повномасштабне вторгнення, соціальні трансформації, волонтерство, бойові дії, сімейні відносини, професійна діяльність.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року стало значним викликом для українського суспільства, зокрема, для жінок, які традиційно виконують роль берегинь домашнього вогнища. Війна змусила їх адаптуватися до нових умов, брати на себе нові функції та ролі. Дослідження трансформації гендерних ролей у цей період є важливим для

розуміння соціальних змін та потреби у підтримці жінок у кризових ситуаціях. Тому звернення до означеної теми вважаємо актуальним і на часі.

Тривалий час в Україні зберігався чіткий поділ між гендерними ролями чоловіка та жінки у родині. Головне призначення чоловіка було фінансове забезпечення та захист своєї сім'ї, тоді як жінка виконувала роль матері та домогосподарки. Однак у сучасному українському суспільстві дружина все частіше робить внесок у сімейний бюджет, а чоловіки у більшості не готові брати на себе деякі сімейні обов'язки чи підтримувати свою партнерку у її самореалізації [1]. Такий наратив підтримувався доволі тривалий час як і в освітній сфері, так і в засобах масової інформації.

Проте повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну змінило життя мільйонів людей. Багатьом сім'ям довелося розлучитися через бойові дії, що своєю чергою кардинально вплинуло на інститут сім'ї в країні та розподіл ролей у родині. Українські жінки, які виїхали з дітьми за кордон, сьогодні беруть на себе одноосібну відповідальність та переживають різні труднощі далеко від дому: більше навантаження, фінансове забезпечення дітей у чужій країні, самостійне виховання, постійний психологічний тиск тощо [2].

Водночас з такими ж труднощами зіштовхуються і дружини військовослужбовців, які залишилися без постійної підтримки партнера. До прикладу, за даними опитування Gradus Research Company 54% дружин військовослужбовців помітили зростання своїх фінансових обов'язків, 62% - відчули більшу відповідальність за виховання дітей і 63% – почали активніше планувати життя родини. Але негативні зміни у фінансовому становищі відчули всі цільові групи, що взяли участь у дослідженні. Разом з тим, прослідковується позитивна динаміка всередині родин: усі три групи жінок зазначили про задоволеність своїми стосунками з партнером та зростання їхнього авторитету в очах дітей [3].

Попри це, варто зазначити про проблему домашнього насильства в Україні. Основними чинниками підвищення рівня насильства у країні є психологічні переживання (страх, невпевненість, відчуття безпорадності та

розгубленості), економічна нестабільність, втрата роботи чи близьких тощо [4]. Також ветерани, повертаючись додому після бойових дій, мають проблеми з психологічним здоров'ям та адаптацією до цивільного життя, що може проявлятися у виявленні агресії стосовно самої людини чи оточення. Збройний конфлікт посилює частоту та інтенсивність випадків домашнього насильства в державі. Згідно зі змінами у 2023 році воно карається громадськими роботами, обмеженням або позбавлення волі злочинця, однак цих правових регулювань досі недостатньо аби захистити жінок від потенційної загрози. Таку байдужість суспільства і влади можна пояснити довготривалою підлеглою позицією жінки у порівнянні з чоловіком. Крім того, серед українців поширена нормалізація цього явища та недовіра до правоохоронних органів щодо звернення з подібними запитами. Домашнє насильство почало розглядатися як суспільна проблема лише зовсім недавно, а тому відповідна процедура захисту чи підтримки жертв в Україні не розвинена.

Щодо сфери працевлаштування, то через мобілізаційні заходи в Україні роботодавці відчують гостру потребу у працівниках, особливо для професій, які вважаються традиційно «чоловічими». Та й серед жінок прослідковується високий попит на такі вакансії. Популярні напрями для навчання: машиністка помпових установок, машиністка крана, слюсарка з механоскладальних робіт, машиністка підземних установок, вантажниця, операторка верстатів із програмним керуванням, водійка тролейбуса [5]. Новини про те, що жінка виконує роботу на рівні з чоловіком, все більше і більше з'являються у медійному просторі, а уряд зі свого боку створює можливості для професійної підготовки жінок.

Також варто відзначити збільшення кількості жінок у лавах Збройних сил України. Станом на вересень 2024 року за офіційними даними 48 тисяч жінок несуть службу в Збройних силах України, з них 5 тисяч – безпосередньо на передовій. Порівнюючи з 2021 роком кількість військовослужбовиць зросла на 40% за два роки повномасштабної війни. До збройної агресії Російської Федерації в Україну, військова справа не була популярною серед жінок, а ті,

хто вже був у війську часто зіштовхувалися зі сексизмом, домаганнями та знеціненням від колег-чоловіків. Такий приріст жіночого складу до ЗСУ, а також впровадження стандартів НАТО, посприяли гендерній рівності, а саме:

- скасування обмежень щодо посад для жінок;
- скасування вікового обмеження укладення контракту;
- здобуття військової освіти всіх рівнів;
- матеріально-технічне забезпечення військовослужбовиць;
- запобігання сексуальних домагань [6].

Внаслідок усіх змін у вищезазначених сферах, спостерігаються зміни сприйняття суспільством того, «якими мають бути жінки». Наприклад, на основі аналітичного брифінгу BBC Media Action, можна зробити висновок, що образ жінки розширився в очах самих жінок: «ідеальна жінка має бути незалежною, сміливою, мудрою, сильною, стійкою і патріотичною (особливо у воєнний час), а також доброю, гарною матір'ю і доглянутою» [7]. Тобто жінка тепер асоціюється не тільки з материнством, побутом та фізичною привабливістю, але й набуває все більше особистісних характеристик і демонструє свою внутрішню красу.

Проте з'являється нова тенденція гендерних ролей між чоловіками та жінками, а саме у військовій справі: чоловіки беруть участь у бойових діях, а жінки виступають волонтерками, надають гуманітарну чи медичну допомогу та підтримують економіку держави через роботу [7]. Також багато респондентів, як серед чоловіків, так і серед жінок зазначили про вже наявну гендерну рівність в Україні та те, що збереження домашнього вогнища має залишатися найважливішою роллю для жінок. Тобто, українці не усвідомлюють, що традиційні уявлення про ролі чоловіків і жінок досі залишаються стійкими й значна їх частина не знає, що формує гендерну рівність у суспільстві.

Розглянемо дослідження Gradus Research Company про гендерну рівність в Україні за 2024 рік. За результатами опитування було виявлено, що «близько половини опитаних українських жінок (46%) активно прагнуть до кар'єрного зростання, лідерських ролей в управлінні проєктами та організаціями й до

збільшення рівня власного впливу та відповідальності» [8]. Разом з тим 60% респонденток зазначили, що мали справу з неналежним ставленням на роботі: знецінення думки жінки та її внеску, приписування собі в заслуги ідей або діяльності жінки [8]. Це свідчить про те, що попри зацікавленість жінок у роботі та прагненні до кар'єрного розвитку, проблема гендерної нерівності безпосередньо у суспільстві далі існує. Зазначимо, що самі жінки не усвідомлюють проблему відсутності однакового ставлення компаній до своїх працівників та працівниць й українське суспільство потребує більше змін та часу, аби відійти від традиційних цінностей.

Зауважимо, що обмеження доступу жінок до освіти та праці негативно впливає на економічний розвиток країни й призводить до зростання соціальних проблем, наприклад: високий рівень домашнього насильства та бідності й відсутність правового захисту жінок. В Україні на цей час можна спостерігати доволі неоднозначну ситуацію у підтримці уряду жіночого руху. До прикладу, 20 червня 2022 року Верховна Рада України ратифікувала Стамбульську конвенцію, за умови, що не буде брати на себе зобов'язань у змінах в Конституції, Сімейного кодексу України та інших законів [9]. Станом на сьогодні українки майже не беруть участі у прийнятті політичних чи адміністративних рішень, а жертви насильства не мають доступу до кваліфікованої допомоги загалом, або мають її у мінімальному форматі. Разом з цим, українські жіночі організації роблять великий внесок у поширення інформації щодо гендерної нерівності, допомагають з різними життєвими труднощами та співпрацюють з міжнародними організаціями для військової чи гуманітарної підтримки нашої країни [9].

В Україні зараз поєднуються водночас більш прогресивні та традиційні думки. Попри те, що відбуваються поступові зміни у скасуванні обмежень для жінок в армії та поступовій різноманітності стосовно гендерних ролей, українське суспільство стійко тримається за їх традиційний поділ. На думку більшості, догляд за домом має залишатися у жінки в пріоритеті, а намагання бути на рівні у «чоловічій» професії сприймається людьми неоднозначно.

Жінки й досі зберігають нижчий соціальний статус від чоловіків. Уявна гендерна рівність може призвести до сповільнення відходу українців від традиційних цінностей, що своєю чергою так чи інакше вплине на економічний та соціальний добробут країни. Самі жінки не усвідомлюють, що неналежне ставлення на роботі чи домашнє насильство є виявами дискримінації. Під час повномасштабного вторгнення українські жінки як і закордоном, так і всередині країни доводять, що їх можливості давно виходять за межі прийнятих соціальних норм. Основними причинами таких зсувів стали масова вимушена міграція населення, мобілізація чоловічої статі та зростання кількості військовослужбовиць у складі ЗСУ. І хоча остання група викликає у суспільства захоплення і підтримку, образ сильної та хороброї жінки досі не сприймається суспільством. Тому важливо вже сьогодні переглядати різні законодавчі акти для удосконалення та надавати жінкам можливість прийняття політичних чи адміністративних рішень й підтримувати українські жіночі організації.

Висновок. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну призвело до значних змін у гендерних ролях українських жінок, що свідчить про їхню адаптивність та здатність до трансформації в умовах кризових ситуацій. Результати дослідження можуть бути корисними для розробки політик та програм підтримки жінок у постконфліктний період, а також для усіх хто цікавиться означеною тематикою.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закалик Г. М., Струс Е. В., Проблеми у розподілі ролей в сучасній українській сім'ї. URL: https://lviv.maup.com.ua/uploads/media/content/Zbirnyk_Suspilni%20transf_04.06.2021.pdf#page=20.
2. Ясточкіна І. А. Проблеми українських сімей в період війни. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5682/2023/39/22>. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v39/22.pdf>.
3. Зміни в ролях: як війна вплинула на сімейне життя українських

жінок. URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/changes-roles-how-war-has-affected-family-life-ukrainian-women/>

4. Мілорадова Н. Е., Доценко В. В., (2023). Особливості прояву домашнього насильства під час війни. *Габітус*. Випуск 47. С. 194-199. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2023/47-2023/34.pdf>

5. «Чоловічі» професії переходять у жіночі руки: як змінюється ринок праці під час війни в Україні. URL: <https://lviv.dcz.gov.ua/novyna/cholovich-profesiyi-perehodyat-u-zhinochi-ruky-yak-zminuyetsya-rynok-praci-pid-chas-viyny-v>

6. Кузьменко Ю. В Україні стало на 40% більше військовослужбовців, ніж у 2021 році. URL: <https://suspilne.media/595405-v-ukraini-stalo-na-40-bilse-vijskovosluzbovic-niz-u-2021-roci/>.

7. Гоуланд С. Жінки в Україні: Як змінити гендерні ролі та ставлення. URL: <https://www.bbc.co.uk/mediaaction/documents/bbc-media-action-research-briefing-roles-ukrainian.pdf>.

8. Дослідження гендерної рівності в Україні. URL: <https://gradus.app/uk/open-reports/research-gender-equality-ukraine/>.

9. Ворчакова І. Є. Права жінок та зміна гендерних ролей під час війни. URL: <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/10/INNOVATIONS-AND-PROSPECTS-OF-WORLD-SCIENCE-12-14.10.2022.pdf#page=295>.